**2026-2027 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI**

# 10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 1. DÖNEM 2. ORTAK YAZILI PROVASI

| **Okul adı:** | | **Ders:** Türk Dili ve Edebiyatı | **Tarih:** |
|---|---|---|---|
| **Adı Soyadı:** | **Sınıfı / Şubesi:** | **Numarası:** | **Puan:** |

**Nasıl puanlatılır?**

1. Cevabını her şıkkın altındaki, etiketli (ör. **1a**) kutuya yaz.
2. Bitirince her sayfanın fotoğrafını çek: düz, aydınlık, sayfanın tamamı görünsün.
3. Son sayfadaki kodu okut, fotoğrafları yükle.
4. Yazın metne çevrilir; kontrol et ve puanlat. *(2. yazılı provasında okuma ve puanlama Pro'da.)*

Tablette ya da bilgisayarda doğrudan yazabilirsin: digikamp.com/ortak-yazili/10-sinif-edebiyat/prova/10-sinif-edebiyat-2-yazili

**METİN 1 — ÇANAKKALE TÜRKÜSÜ**

Çanakkale içinde aynalı çarşı Ana ben gidiyom düşmana karşı Of gençliğim eyvah

Çanakkale içinde vurdular beni Ölmeden mezara koydular beni Of gençliğim eyvah

Çanakkale içinde bir uzun selvi Kimimiz nişanlı kimimiz evli Of gençliğim eyvah

Anonim türkü; Çanakkale Savaşı (1915) ile ilişkilendirilerek söylenir. Derlemelerde bent sırası ve söyleyiş farklılıkları vardır.

## 1. soru — 20 puan

Metin 1'i okuyunuz.

**a)** Türkünün nazım birimini ve her bendin sonunda tekrarlanan "Of gençliğim eyvah" bölümünün adını yazınız.

**1a**

**b)** Her bendin "Çanakkale içinde" sözüyle başlamasının türkünün yapısına ve anlamına katkısını açıklayınız.

**1b**

**1. soru (devam)**

**c)** Türküyü söylendiği dönemle ilişkilendiriniz: "Kimimiz nişanlı kimimiz evli" ve "Ölmeden mezara koydular beni" dizelerinden, savaşın toplum üzerindeki etkisine dair birer çıkarım yazınız.

**1c**

**ç)** "Ana ben gidiyom düşmana karşı" dizesindeki "gidiyom" söyleyişinin hangi dil özelliğini yansıttığını ve bu özelliğin türkünün türüyle ilişkisini açıklayınız.

**1ç**

**METİN 2 — FUZÛLÎ, "BENİ CANDAN USANDIRDI..." GAZELİNDEN SEÇİLMİŞ BEYİTLER**

Beni candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı

Kamu bîmârına cânân devâ-yı derd eder ihsân Niçün kılmaz bana dermân beni bîmâr sanmaz mı

Şeb-i hicrân yanar cânım döker kan çeşm-i giryânım Uyarır halkı efgânım kara bahtım uyanmaz mı

Fuzûlî rind-i şeydâdır hemîşe halka rüsvâdır Sorun kim bu ne sevdâdır bu sevdâdan usanmaz mı

*Sözlük:* cefâ: eziyet · yâr, cânân: sevgili · felek: gökyüzü, gökler · âh: içten gelen yanık ses · murâd: istek, dilek · şem': mum · kamu: bütün · bîmâr: hasta · devâ-yı derd: dert ilacı · ihsân etmek: bağışlamak · niçün: niçin · dermân: çare, ilaç · şeb-i hicrân: ayrılık gecesi · çeşm-i giryân: ağlayan göz · efgân: inleme, feryat · baht: talih · rind-i şeydâ: aşkından çılgına dönmüş, dünya kaygısını umursamayan kişi · hemîşe: her zaman · rüsvâ: rezil, dillere düşmüş · sevdâ: aşk, tutku

Fuzûlî (16. yüzyıl), Türkçe Divan. Gazelin ilk üç beyti ile son beyti (makta) alınmıştır.

## 2. soru

20 puan

Metin 2'yi sözlükten de yararlanarak okuyunuz.

**a)** Birinci beyitte âşık, sevgilinin hangi tutumundan yakınmaktadır? "Cefâdan yâr usanmaz mı" sorusunun bir cevap beklemek için değil, hangi amaçla sorulduğunu açıklayınız.

2a

**b)** "Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı" dizesindeki iki söz sanatını adlandırınız ve her birinin dizede nasıl yapıldığını açıklayınız.

2b

**c)** İkinci beyitten hareketle âşığın sevgiliyle ilişkisi hakkında bir çıkarım yazınız.

2c

**ç)** Beyitlerin ortak temasını ve gazelde ağır basan duyguyu yazınız.

2ç

## 3. soru

20 puan

Metin 2'deki gazel beyitlerini ve Metin 3'ü ahenk unsurları bakımından inceleyiniz.

**3. soru (devam)**

**a)** Gazelin nazım birimini yazınız ve verilen dört beytin kafiye düzenini harflerle gösteriniz.

**3a**

**b)** Birinci beyitteki redifi ve kafiyeyi ayrı ayrı yazınız. Redifin soru biçiminde olmasının gazelin anlamına katkısını bir cümleyle açıklayınız.

**3b**

**c)** Son beytin gazeldeki adını ve bu beyitte gazel geleneğine uygun olarak yer alan unsuru yazınız.

**3c**

**ç)** "Şeb-i hicrân yanar cânım döker kan çeşm-i giryânım / Uyarır halkı efgânım kara bahtım uyanmaz mı" beytinde dize sonu dışında kurulan ses tekrarını gösteriniz ve bu tekrarın beyte katkısını açıklayınız.

**3ç**

3. soru (devam)

**d)** Metin 3'te (Ahmet Haşim) ahengi sağlayan iki unsuru dizelerden örnekle gösteriniz ve bu unsurların gazeldekilerden bir farkını yazınız.

**3d**

**METİN 3 — AHMET HAŞİM, "MERDİVEN"**

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden, Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak, Ve bir zaman bakacaksın semâya ağlayarak...

Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta, Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller; Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller, Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafîdir ki ruha dolmakta, Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

*Sözlük:* semâ: gök · arz: yer, toprak · muttasıl: durmadan · tunç: bakır ve kalaydan yapılan, kızılımsı renkli alaşım · lisân-ı hafî: gizli dil

Ahmet Haşim (1884-1933), Göl Saatleri (1921).

## **4.** soru — 20 puan

Ahmet Haşim, "Merdiven" şiirini saf şiir anlayışıyla yazmıştır. Metin 3'ü sözlükten de yararlanarak okuyunuz.

**a)** Gerçek dünyada gün batımında doğada gözlenebilecek bir durumu yazınız. Şiirde akşamın hangi görüntülerle verildiğini iki örnekle gösteriniz ve şiirdeki akşamın gerçek dünyadaki akşamdan farkını açıklayınız.

**4a**

**4. soru (devam)**

**b)** Sınıfta bir arkadaşınız şiir hakkında şöyle diyor: "Bu şiirde ne anlatıldığı açıkça söylenmiyor; bu yüzden başarılı bir şiir değil." Bu eleştiriye katılıp katılmadığınızı belirtiniz. Görüşünüzü saf şiir anlayışına ve şiirden iki örneğe dayanarak gerekçelendiriniz.

**4b**

**c)** Şiirin size hissettirdiği duyguyu yazınız ve sizi en çok etkileyen dizeyi gerekçesiyle belirtiniz.

**4c**

**METİN 4 — LEYLEKLERİN YOLCULUĞU**

Ak leylekler, sonbaharda Avrupa'daki üreme alanlarından Afrika'daki kışlama alanlarına göç eder. Bu yolculukta Anadolu önemli bir geçiş yolu üzerindedir; leylekler özellikle İstanbul Boğazı ve Hatay'daki Belen Geçidi üzerinden sürüler hâlinde geçer. Uzun yolculuklarında kanat çırpmaktan çok, güneşle ısınan havanın oluşturduğu yükselici hava akımlarından yararlanarak süzülürler; bu sayede daha az enerji harcarlar. İlkbaharda geri dönen leyleklerin bir bölümü, önceki yıllarda kullandıkları yuvalara yeniden yerleşir.

Özgün metin (prova için bilgilendirici metin olarak yazıldı).

## 5. soru

**20 puan**

Metin 4 bilgilendirici bir metindir. Bu metni, içindeki bilgilerden en az ikisini koruyarak 6-10 cümlelik edebî bir düzyazıya dönüştürünüz ve yazınıza bir başlık koyunuz. Yazınızda:

- dikkat çekici bir girişle başlayınız,
- en az bir söz sanatı (benzetme, kişileştirme vb.) kullanınız,
- vermek istediğiniz iletiyi açıkça söylemek yerine sezdiriniz (örtük ileti).

**5**

**Bitirdin mi? Kodu okut, sayfaların fotoğrafını yükle.**

Yazın metne çevrilir; kontrol edip puanlatırsın: her soru MEB ölçütleriyle tek tek puanlanır, eksik kalan kısmı ve tam puanlık cevabı görürsün.

**digikamp.com/ortak-yazili/10-sinif-edebiyat/prova/10-sinif-edebiyat-2-yazili**

*** 2. yazılı provasında kâğıt okuma ve puanlama Pro'da. Senaryo tablosu ve sorular herkese açık: digikamp.com/ortak-yazili/10-sinif-edebiyat**

Bu prova MEB ODSGM'nin yayımladığı konu-soru dağılımına göre hazırlanmıştır; resmî sınav sorusu değildir. Çoğaltılabilir, sınıfta ücretsiz kullanılabilir. DigiKamp · digikamp.com